

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ФІЛОСОФІЯ СВІДОМОСТІ

Темчур К.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Тіхонова Л.А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)-702-14-65)

The article discusses possibility of existence of consciousness in artificial intelligence. It is argued that researchers and developers of artificial intelligence use definition of consciousness and do not attach this term to a person. They understand by consciousness only ability to cognize the world with the help of thinking and mind.

Вважається, що коли Рене Декарт сказав: «Мислю – отже існую», він не тільки ствердив існування свідомості, а й першим відкрив світові саме поняття свідомості. Свідомість – це найвища, притаманна лише людині форма відображення об'єктивної дійсності, спосіб її відношення до світу та себе. Свідомість являє собою єдність психічних процесів, що активно приймають участь в осмисленні людиною об'єктивного світу та свого буття. Філософи вважають, що свідомість визначається тільки через спілкування з іншими людьми. Вона складається із чуттєвих образів предметів, що мають сенс та значення, знань та узагальнень, що створені за допомогою вищої психічної діяльності, мислення та мови. Отже, свідомість – це особлива форма взаємодії людини із дійсністю та керування нею. Відношення свідомості до буття утворює головне питання філософії, що складається із двох елементів: онтологічного та гносеологічного. Проблеми існування та функціонування свідомості хвилювали філософів усіх часів. Платон і Аристотель розробляли ідеї, що склали основу такого філософського напрямку як дуалізм. Фалес, Епікур, Демокрит, чії думки лягли в основу монізму. Декарт, Спіноза, Локк, Шопенгауер, що створили нові концепції розуміння свідомості, та ще багато інших. В межах філософії можна виділити три основні моделі свідомості. Першою виникла космоцентрична модель і створили її філософи Стародавньої Греції. Вони стверджували, що свідомість є частиною космічного, загального знання. Середньовічна теологічна концепція свідомості пов'язує людину з Богом. Антропологічна концепція, що була створена Рене Декартом, наполягає на тому, що свідомість є справжньою формою усього існування. У сучасній філософії склався інший підхід до визначення свідомості.

В наш час існує багато тлумачень терміну «свідомість» і багато визначень цього поняття. Дослідники та розробники штучного інтелекту використовують визначення свідомості, яке не прив'язує цей термін до людини. Вони розуміють під свідомістю тільки здатність пізнавати світ за

допомогою мислення та розуму. А таке визначення теоретично може мати відношення не тільки до людини, але й до штучного інтелекту. Визначень штучного інтелекту також існує достатньо. Одне з них стверджує, що штучний інтелект – це розділ інформатики, що займається формалізацією проблем та завдань, які подібні до дій, які виконує людина. Тобто, за таким визначенням, ШІ – це імітування людського сприйняття, здатності навчатися та приймати рішення. Дійсно, зараз ШІ успішно проявляє себе у різних галузях. Комп'ютери грають у шахи та виграють у світових чемпіонів, ставлять медичні діагнози, керують будинком і навіть створюють художні картини та музику. Але проблема не тільки в тому, що складно визначити що таке штучний інтелект?

Дуже складно оцінити схожість людського та машинного інтелекту. Навіть знаменитий тест, запропонований Аланом Тьюрингом, на думку філософів не може бути доказом розумності штучного інтелекту. Критики Тьюринга наполягають на тому, що визначення розуму підміняється констатацією схожості машинного та людського інтелекту.

Існує думка, що свідомістю володіє вся природа, а не тільки людина. Мозок лише відображає інформацію та енергію, що породжена універсальним знанням. З розвитком науки і техніки відмінності між живими та неживими системами стають все більш умовними з усіх точок зору. Будь-яку систему, що спроможна виробляти, отримувати та передавати інформацію, можна вважати як живу. Штучний інтелект керується своїм алгоритмом, не усвідомлюючи що саме і для чого він це робить. Але і людина ц певних обставинах може вести себе несвідомо.

Відомий дослідник проблем свідомості Дж. Сьорл ще у 1990 році констатував, що програма лише маніпулює символами, мозок же надає їм сенсу. Машина буде імітувати розуміння, сприйняття та мислення, нічого насправді не розуміючи та не сприймаючи [1]. Штучний інтелект може перевершити людей у плані розуму та аналізу, але навіть найрозвиненішим системам – нейронним мережам – бракує такого важливого компоненту, як воля. Вони не можуть діяти самі по собі, як людина. Штучний інтелект навчається, як і ми, але робить це не за своєю волею. Артур Шопенгауер вважав волю первинною для світобудови, вбачав у ній сукупність бажань та несвідомих прагнень, іноді нерозумних та випадкових. А хіба машина може приймати нерозумні рішення? Отже, підсумовуючи, можна сказати, що будь-яка царина інтелектуальної діяльності людини може бути представлена у вигляді алгоритму та передана машині. Однак, створення універсальної розумної машини, та ще й такої, що має свідомість – це справа майбутнього. Доки у штучного інтелекту відсутня воля та свідомість, він не може перевершити інтелект людини.

Перелік посилань

1. Сьорл Дж. Разум мозга – компьютерная программа? // В мире науки. 1990. №3. С.7-13.